

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООРІЄНТОВАНИХ РІШЕНЬ ЯК ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ ІЗ ФОНДІВ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

М. Х. Шершун

доктор економічних наук, професор

Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: M.X.Sherashun@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>

Б. М. Берташ

кандидат економічних наук

Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна)

e-mail: bertash_ua@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8996-9883>

Висвітлено, що базовими елементами акумуляції коштів для цільового фінансування природоохоронних заходів в Україні є екологічний податок, грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довкілля в результаті господарської діяльності, а також цільові та інші добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян, які накопичуються в природоохоронних фондах. Встановлено, що фонди охорони навколишнього природного середовища є постійним джерелом бюджетного фінансування природоохоронної галузі. Наголошено, що кошти природоохоронних фондів концентруються на спеціальних рахунках і використовуються тільки на заходи з охорони довкілля. Визначено, що ключові напрями використання коштів природоохоронних фондів мають вказувати на основні екологічні проблеми як областей загалом, так і кожного адміністративного утворення зокрема. Природоохоронні фонди виконують функцію перерозподілу коштів. Консолідація коштів у фонді охорони навколишнього природного середовища об'єднаної територіальної громади дає змогу їх використовувати на більш вагомій та актуальній заході, що потребують значних сум і мають кращий екологічний ефект. Виявлено, що природоохоронні заходи частково збігаються з природоорієнтованими рішеннями. Для наближення екологічної політики України до світових вимог з охорони довкілля необхідно серед природоохоронних заходів виділити такі, які відповідають природоорієнтованим рішенням, щоб вони могли фінансуватися з природоохоронних фондів. Запропоновано включити природоорієнтовані рішення в політичні та стратегічні документи як рішення наявних проблем. Наголошується на необхідності інтеграції природоорієнтованих рішень в обласні програми з охорони довкілля та в перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів.

Ключові слова: цільове фінансування, екологічний податок, консолідація коштів, екологічний ефект, екологічна політика.

ВСТУП

Складові навколишнього природного середовища (атмосферне повітря, водні ресурси, ґрунти, геологічне середовище, підземні води, флора та фауна, клімат, інші складові довкілля) постійно зазнають шкідливого антропогенного впливу з боку промисловості, сільського господарства, енергетики, транспорту, туризму тощо.

Для усунення або принаймні зменшення цього впливу суб'єктами господарювання, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, природоохоронними установами, громадськістю впроваджуються природоохоронні заходи, які практично завжди потребують фінансування. Навіть коли це громадська

ініціатива, що здійснюється на волонтерських засадах, витрати часу волонтерів, їхню фізичну працю та амортизацію використовуваних технічних засобів можна обрахувати в грошовому еквіваленті.

Заходи з очищення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів забруднених стічних вод у поверхневі водні об'єкти чи знешкодження небезпечних відходів виробництва промисловими підприємствами, охорони земель, рослинних і тваринних ресурсів тощо вимагають значних капіталовкладень та пошуку фінансування.

У зв'язку з початком процедури вступу України до Європейського Союзу ці питання набувають ще більшої ваги.

Тому актуально сьогодні описати структуру коштів, що витрачаються на природоохоронні заходи як по країні загалом, так і в розрізі окремих адміністративних утворень — областей, районів, громад, охарактеризувати розподіл природоохоронних витрат за складовими довідками, з'ясувати їх основні джерела та причини перерозподілу між суб'єктами господарювання, органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, організаціями чи установами, а також виявити, які з них належать до природоорієнтованих рішень.

Мета роботи — визначити природоорієнтовані рішення як природоохоронні заходи, що відповідають стандартам Міжнародного союзу охорони природи (МСОП), для їх інтеграції в обласні програми охорони довкілля та в перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, які можуть фінансуватися з природоохоронних фондів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням різних аспектів фінансування природоохоронних заходів присвячені наукові розробки Т. Кучми, О. Лабенка, Н. Матвійчук, І. Поліщук, О. Сафоника, О. Томченко, М. Штогрин, А. Штогуна, А. Якимчук та інших.

Проблеми фінансування бюджетних програм природоохоронних заходів в Україні розглянуто в роботі О. Лабенка та О. Сафоника [1]. Обґрунтування необхідності відображення інформації про витрати на природоохоронні заходи в статистичній звітності досліджено І. Поліщук та А. Перін [2]. Дії із захисту, сталого управління та відновлення природних або модифікованих екосистем, які ефективно та адаптивно вирішують суспільні проблеми, одночасно забезпечуючи добробут людини і біорізноманіття, визначені як природоорієнтовані рішення Всесвітнім конгресом з охорони природи 2016 року [3]. Критерії оцінки відповідності управлінських рішень природоорієнтованим визначені в Стандартах природоорієнтованих рішень МСОП [4] та в Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй з питань навколишнього середовища від 2 березня 2022 року [5]. Оцінка екосистемних послуг як природоорієнтованих рішень представлена Т. Кучмою [6]. М. Штогрин та А. Штогун вивчали природоохоронні заходи зі збереження рідкісних лісових видів рослин [7]. Питання економіки природоохоронних заходів в організаціях природно-заповідного фонду України досліджені А. Якимчук [8].

Однак фінансування природоорієнтованих рішень як природоохоронних заходів із природоохоронних фондів недостатньо вивчене.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методологія дослідження ґрунтується на діалектичному методі пізнання та системному й комплексному підході до вивчення цільового фінансування природоохоронних заходів в Україні, зокрема природоорієнтованих рішень.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використовувалися такі основні наукові методи: абстрактно-логічний — для формування основних теоретико-концептуальних, методичних і практичних положень щодо визначення природоорієнтованих рішень; системно-структурний — для виявлення ключових положень, які визначають природоорієнтовані рішення природоохоронними заходами, що забезпечить їх фінансування з природоохоронних фондів; монографічний — для вивчення та узагальнення різноманітних принципів, чинників і процесів, що визначають особливості природоорієнтованих рішень як механізмів досягнення мети екологічної політики — сталих, безпечних громад, задоволених працюючих громадян, здорових людей посеред багатих біорізноманіттям екосистем.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Суб'єкти господарювання, що здійснюють виробничу чи іншу діяльність, пов'язану із забрудненням навколишнього природного середовища, зобов'язані фінансувати природоохоронні заходи з охорони атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів згідно з наданими їм дозволами на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди стічних вод у поверхневі водні об'єкти чи розміщення відходів у навколишньому середовищі власними коштами, про що вони звітують відповідно до форми державного статистичного спостереження № 1 — екологічні витрати (річна) “Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища”, яка затверджена наказом Державної служби статистики України від 4 квітня 2024 року № 81 [9].

Базовими елементами акумуляції коштів для цільового фінансування природоохоронних заходів в Україні є екологічний податок, грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довкілля в результаті господарської діяльності, а також цільові та інші добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян, які накопичуються природоохоронними фондами.

Природоохоронні фонди поділяються на Державний, обласні та місцеві (сільських, селищних, міських рад), які створені з метою концентрації коштів для цільового фінансу-

вання природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів (ст. 47 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”) [10].

Слід зазначити, що за весь час існування (з 1999 року) до природоохоронних фондів, наприклад, у Рівненській області не надходило цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян.

Фонди охорони навколишнього природного середовища — постійне джерело бюджетного фінансування природоохоронної галузі.

Кошти природоохоронних фондів концентруються на спеціальних рахунках і використовуються тільки на заходи з охорони довкілля відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 “Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів”, що містить основні напрями охорони довкілля, які дозволяється фінансувати з коштів цих фондів (поводження з відходами, охорона земель, охорона рослинних та тваринних ресурсів, охорона водних ресурсів, збереження природно-заповідного фонду, охорона атмосферного повітря, наука, інформація, освіта та інше) [11].

При цьому розподіл екологічного податку та грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довкілля в результаті господарської діяльності, між природоохоронними фондами на сьогодні регламентується Бюджетним кодексом України [12].

У табл. 1 представлено розподіл надходжень грошових коштів до Державного, обласного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища згідно з Бюджетним кодексом України.

При дослідженні сплати екологічного податку в Рівненській області у 2019–2023 роках встановлено, що він стягувався за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти, розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах.

Питома вага сплачених сум за кожен вид забруднення наведена в табл. 2.

Таблиця 1.

Розподіл надходжень до фондів охорони навколишнього природного середовища згідно з Бюджетним кодексом України, %

Екологічний податок			Стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності		
Природоохоронні фонди					
Державний	обласний	місцеві	Державний	обласний	місцеві
45 та 100 за CO ₂	30	25	30	20	50

Джерело: сформовано на основі [12].

Таблиця 2.

Екологічний податок за видами забруднення навколишнього середовища в Рівненській області у 2019–2023 роках, тис. грн

Вид забруднення	2019		2020		2021		2022		2023	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення	18 487,4	45,3	18 316,7	54,5	16 192,5	52,5	11 859,2	36,4	13 309,3	30,2
Від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	9 751,3	23,9	5 169,5	15,4	5 006,3	16,3	11 361,3	34,9	21 016,8	47,7
Від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах	12 548,0	30,8	10 102,0	30,1	9 625,4	31,2	9 349,8	28,7	9 754,4	22,1
УСЬОГО	40 786,7	100	33 588,2	100	30 824,2	100	32 570,3	100	44 080,5	100

Джерело: сформовано на основі [13].

Дослідження напрямів використання коштів природоохоронних фондів у Рівненській області за 2019–2023 роки показали, що 89,2% коштів обласного природоохоронного фонду використовувалися на заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів; 9,0% — на поводження з відходами; 1,2% — на заходи у сфері науки, інформації та освіти тощо; 0,6% — на збереження природно-заповідного фонду [13].

Зокрема, у 2023 році на заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів виділено 15,0 млн грн; на поводження з відходами — 0,4 млн грн; на заходи у сфері науки, інформації та освіти — 0,1 млн грн; на збереження природно-заповідного фонду — 0,2 млн грн [13].

У результаті децентралізації в Рівненській області утворилося 64 об'єднані територіальні громади (до децентралізації в області було 364 місцеві ради). Як наслідок, в середньому суми коштів, що надходять до окремих місцевих природоохоронних фондів, збільшилися завдяки концентрації у єдиному фонді охорони навколишнього природного середовища об'єднаної територіальної громади, що дає змогу використовувати кошти на більш вагомі та актуальні заходи, які потребують значних сум і мають кращий екологічний ефект.

Дослідження використання коштів місцевих природоохоронних фондів у 2019–2023 роках показало, що на раціональне використання і збереження відходів виробництва й побутових відходів було використано 63,7% коштів; на заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів — 19,9%; на охорону рослинних ресурсів — 9,0%; на охорону земель — 3,5%; на заходи у сфері науки, інформації та освіти, оцінку впливу на довкілля тощо — 2,5%; на збереження природно-заповідного фонду — 1,3%; на охорону атмосфери — 0,1% [13].

Наприклад, у 2023 році на охорону водних ресурсів із місцевих природоохоронних фондів було виділено 0,5 млн грн; на охорону земель — 0,05 млн грн; на охорону рослинних ресурсів — 0,7 млн грн; на збереження природно-заповідного фонду — 0,15 млн грн; на поводження з відходами — 4,7 млн грн; на заходи у сфері науки, інформації, освіти та інші заходи — 0,1 млн грн [13].

Це свідчить про те, що природоохоронні фонди здійснюють перерозподіл коштів, а напрямки використання коштів природоохоронних фондів мають відображати ключові екологічні проблеми як областей загалом, так і кожного адміністративного утворення зокрема.

Також з обласного та місцевих природоохоронних фондів фінансуються обласні та

місцеві природоохоронні програми. Зокрема, в Рівненській області це здійснюється в межах Обласної програми охорони навколишнього природного середовища на 2022–2026 роки [14].

Для включення природоохоронного заходу до “Переліку фінансування з природоохоронного фонду на відповідний рік” подається “Запит про виділення коштів із природоохоронного фонду” на визначений бюджетний період. Цей запит містить мету заходу, доцільність використання бюджетних коштів для його реалізації, очікувані якісні та/або кількісні характеристики природоохоронного ефекту (результативні показники) на відповідний рік фінансування цього природоохоронного заходу. З Державного фонду охорони навколишнього природного середовища запит подається до Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, з обласних фондів — до обласних державних адміністрацій, а з місцевих фондів — до відповідних міських, селищних, сільських рад.

У 2009 році була вперше запропонована концепція природоорієнтованих рішень, яка охопила такі нові напрями охорони довкілля, як адаптація екосистем до зміни клімату, попередження зміни клімату, зменшення ризику катастроф природного характеру та зелене планування.

У 2016 році на Всесвітньому конгресі з охорони природи МСОП було надано визначення природоорієнтованим рішенням як діям щодо захисту, сталого управління та відновлення природних або модифікованих екосистем, які ефективно та адаптивно вирішують суспільні проблеми, одночасно забезпечуючи добробут людини і біорізноманіття [3].

Рішення природоорієнтовані, якщо вони базуються на природоохоронному законодавстві; впроваджуються для суспільних потреб; підтримують біологічне і культурне різноманіття та здатність екосистем розвиватися протягом певного часу; досягають компромісів між отриманням негайних економічних вигод для розвитку та майбутніх варіантів виробництва повного асортименту екосистемних послуг.

У 2021 році МСОП було прийнято Стандарти природоорієнтованих рішень, якими визначені критерії оцінки відповідності управлінських рішень природоорієнтованим. Рішення природоорієнтоване, якщо воно ефективно вирішує суспільні проблеми; приводить до збільшення біорізноманіття та екосистемних послуг; економічно доцільне та стійке у довгостроковій перспективі; впроваджується у відповідному юридичному полі, що сприяє його інтеграції в державну політику [4].

Відповідно до Резолюції п'ятої сесії Генеральної Асамблеї ООН з довкілля від 2 березня

2022 року, природоорієнтоване рішення — це дії із захисту, збереження, відновлення, сталого використання та управління природними або зміненими наземними, прісноводними, прибережними та морськими екосистемами, які ефективно та адаптивно вирішують соціальні, економічні та екологічні виклики, одночасно забезпечуючи добробут людей, екосистемні послуги, переваги стійкості та біорізноманіття [5].

При цьому природоорієнтовані рішення повинні поважати соціальні та екологічні гарантії відповідно до трьох конвенцій Ріо (Конвенції про біологічне різноманіття [15], Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням [16], Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [17]), охоплюючи такі гарантії для місцевих громад і корінних народів, узгоджуватися з Порядком денним у сфері сталого розвитку на період до 2030 року [18], належати до дій, які відіграють важливу роль у боротьбі з втратою біорізноманіття, зміною клімату, деградацією земель, опустелюванням, ризиками стихійних лих, забезпечуючи розвиток міст, доступ до води, продовольчу безпеку, здоров'я людини та широкий спектр екосистемних послуг.

Рішення, засновані на природі, варіюються від повної відсутності втручання — наприклад, створення заповідних територій — до створення нових екосистем, таких як громадський сад або міський парк.

Природоохоронні заходи частково збігаються з природоорієнтованими рішеннями щодо захисту, сталого управління та відновлення природних або модифікованих екосистем, які забезпечують добробут людини і біорізноманіття. Це — мета екологічної політики в Україні, визначеної в преамбулі Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”: “збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорона, раціональне використання і відтворення природних ресурсів” [10].

Природоорієнтовані рішення будуть реалізовуватися тоді, коли вони будуть прописані в політичних і стратегічних документах як засіб вирішення наявних проблем та обговорюватися з громадами, а також у випадку впровадження природоохоронних заходів, що їм відповідають згідно з критеріями, визначеними стандартами МСОП.

Необхідна інтеграція цих критеріїв чи їх частини в обласні програми з охорони довкілля та в перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, таким чином, щоб

на стадії подачі запитів передбачалася відповідність природоорієнтованим рішенням. Це стане інноваційним напрямом у фінансуванні природоохоронних заходів.

Стандарти відповідності критеріям природоорієнтованих рішень МСОП будуть критеріями відбору природоохоронних заходів для фінансування з природоохоронних фондів. Це дасть змогу не розпорошувати кошти на другорядні заходи, а спрямовувати їх на більш важливіші та актуальні екологічні проекти, що матимуть суттєвий екологічний ефект. Завдяки цьому Україна поступово наблизуватиметься до основної мети своєї екологічної політики — створення сталих і безпечних громад та забезпечення здорового проживання людей серед екосистем, багатих на біорізноманіття.

ВИСНОВКИ

Фонди охорони навколишнього природного середовища — постійне джерело бюджетного фінансування природоохоронної галузі. Основні напрями використання коштів природоохоронних фондів мають відображати основні екологічні проблеми як на рівні області загалом, так і на рівні кожного адміністративного утворення зокрема. Природоохоронні фонди виконують функцію перерозподілу коштів. Консолідація коштів у фонді охорони навколишнього природного середовища об'єднаної територіальної громади дає змогу використовувати їх на важливіші та пріоритетні заходи, що потребують більших сум і забезпечують суттєвий екологічний ефект.

Для наближення екологічної політики України до світових вимог з охорони довкілля необхідно серед природоохоронних заходів виділити ті, які відповідають природоорієнтованим рішенням щодо захисту, сталого управління та відновлення природних або модифікованих екосистем, добробуту людини і біорізноманіття, що є метою екологічної політики в Україні, забезпечуючи фінансування останніх із природоохоронних фондів.

Природоорієнтовані рішення, що відповідають критеріям, визначеним стандартами МСОП, мають бути прописані в політичних і стратегічних документах як рішення наявних проблем та обговорюватися з громадами. Необхідна інтеграція цих критеріїв чи їх частини в обласні програми з охорони довкілля, а також у перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів. Стандарти відповідності критеріям природоорієнтованих рішень МСОП мають використовуватися як критерії відбору природоохоронних заходів для фінансування з природоохоронних фондів. Це дасть змогу не розпорошувати кошти на другорядні заходи,

а спрямовувати на більш важливі та актуальні екологічні проекти, які забезпечуватимуть суттєвий екологічний ефект. Завдяки цьому Україна поступово наблизатиметься до основної мети

своїєї екологічної політики — створення сталих і безпечних громад та забезпечення здорового проживання людей серед екосистем, багатих на біорізноманіття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лабенко О. М., Сафоник О. В. Аналіз державної підтримки природоохоронних заходів: проблеми фінансування бюджетних програм. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 3. С. 107–114. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-14>
2. Поліщук І. Р., Перін А. В. Витрати на природоохоронні заходи у статистичній звітності та звіті про управління підприємства як індикатори реалізації концепції сталого розвитку під час військового стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-38>
3. Defining Nature-based Solutions. *IUCN at UN Climate Change Conference COP30*. URL: https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_RES_069_EN.pdf (accessed: 29.08.2025).
4. IUCN Global Standard for NbS. *IUCN at UN Climate Change Conference COP30*. 2020. URL: [https://www.iucn.org/news/europe/202007/iucn-global-standard-nbs#:~:text=The%20IUCN%20Global%20Standard%20for%20Nature%2Dbased%20Solutions%20is%20a,society\)%20and%20resilient%20project%20management](https://www.iucn.org/news/europe/202007/iucn-global-standard-nbs#:~:text=The%20IUCN%20Global%20Standard%20for%20Nature%2Dbased%20Solutions%20is%20a,society)%20and%20resilient%20project%20management) (accessed: 29.08.2025).
5. Resolution adopted by the United Nations Environment Assembly on 2 March 2022 UNEP/EA.5/Res.5. Distr.: General. 7 March 2022. *United Nations Environment Assembly of the United Nations Environment Programme*. URL: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/39864/NATUREBASED%20SOLUTIONS%20FOR%20SUPPORTING%20SUSTAINABLE%20DEVELOPMENT.%20English.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed: 29.08.2025).
6. Кучма Т. Л., Томченко О. В. Оцінка екосистемних послуг водно-болотних угідь за даними дистанційного зондування Землі. *Екологічна безпека та збалансоване природокористування в агропромисловому виробництві*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 3–5 лип. 2019 р.). Київ, 2019. С. 147–151. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a080b63-c885-4f8e-9f18-17c35b09ce3b/content> (дата звернення: 29.08.2025).
7. Штогрин М. О., Штогун А. О. Система природоохоронних заходів щодо збереження рідкісних лісових видів рослин відповідно до менеджмент-плану НПП “Кременецькі гори”. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер.: Біологія*. 2017. № 4 (71). Спеціальний випуск “Подільські читання”. С. 54–58. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/biolog/2017/Biol_4_17.pdf (дата звернення: 29.08.2025).
8. Якимчук А. Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду України: монографія. Рівне: НУВГП, 2007. 208 с.
9. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1 — екологічні витрати (річна) “Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища”: наказ Державної служби статистики України від 04 квітня 2024 року № 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0081832-24#n11> (дата звернення: 29.08.2025).
10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 року № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
11. Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
12. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
13. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2023 р. Рівне, 2024. 229 с. іл. URL: https://www.esorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2023.pdf (дата звернення: 29.08.2025).
14. Про затвердження обласної програми охорони навколишнього природного середовища на 2022–2026 роки: Розпорядження голови Рівненської облдержадміністрації — начальника обласної військової адміністрації від 27 червня 2021 року № 165. URL: <https://ror.gov.ua/diyuchi-oblasni-programi> (дата звернення: 29.08.2025).
15. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року: ратифікована Законом України від 29.11.1994 року № 257/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text (дата звернення: 29.08.2025).
16. Конвенція Організації Об’єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та / або опустелювання особливо в Африці: Закон про приєднання України від 04.07.2002 року № 61/IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_120#Text (дата звернення: 29.08.2025).
17. Рамкова конвенція Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату: ратифікована Законом України від 29.10.1996 року № 435/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text (дата звернення: 29.08.2025).
18. Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року. *United Nations Development Programme*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyy-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku> (дата звернення: 29.08.2025).

INVESTMENT AND INNOVATION COMPONENT OF FINANCING NATURE-ORIENTED SOLUTIONS AS NATURE PROTECTION MEASURES FROM ENVIRONMENTAL PROTECTION FUNDS

Shershun M.

Doctor of Economics, Professor

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: M.X.Shershun@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>

Bertash B.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Rivne State University of the Humanities (Rivne, Ukraine)

e-mail: bertash_ua@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8996-9883>

It is highlighted that the basic elements of the accumulation of funds for targeted financing of environmental protection measures in Ukraine are the environmental tax, monetary penalties for damage caused by violation of environmental protection legislation as a result of economic activity, as well as targeted and other voluntary contributions from enterprises, institutions, organizations and citizens that accumulate in environmental funds. It has been established that environmental protection funds are a permanent source of budget financing for the environmental protection sector. It was emphasized that the funds of environmental protection funds are concentrated in special accounts and are used only for environmental protection measures. It has been determined that the main directions of using environmental funds should indicate the main environmental problems of both the regions in general and each administrative entity in particular. Environmental funds perform the function of redistributing funds. Consolidation of funds in the environmental protection fund of the united territorial community makes it possible to use them for more significant and relevant measures that requires larger sums and has a greater environmental effect. It was found that environmental protection measures partially overlap with nature-oriented solutions. To bring Ukraine's environmental policy closer to global environmental protection requirements, it is necessary to identify among environmental protection measures those that correspond to nature-oriented solutions so that they can be financed from environmental funds. It is proposed to include nature-based solutions in political and strategic documents as solutions to existing problems. The need to integrate nature-oriented solutions into regional environmental protection programs, as well as into the List of activities related to environmental protection measures, is emphasized.

Keywords: targeted financing, environmental tax, consolidation of funds, environmental effect, environmental policy.

REFERENCES

1. Labenko, O. M., & Safonyk, O. V. (2024). Analysis of state support for environmental protection measures: Problems of financing budget programs. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 3, 107–114. doi: 10.31891/mdes/2023-10-14
2. Polishchuk, I. R., & Perin, A. V. (2024). Expenditures on environmental protection measures in statistical reporting and enterprise management reports as indicators of the implementation of the concept of sustainable development during martial law. *Economy and Society*, 61. doi: 10.32782/2524-0072/2024-61-38
3. IUCN at UN Climate Change Conference COP30. (n.d.). *Defining nature-based solutions*. Retrieved from https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_RES_069_EN.pdf
4. IUCN at UN Climate Change Conference COP30. (2020). *IUCN global standard for NbS*. Retrieved from [https://www.iucn.org/news/europe/202007/iucn-global-standard-nbs#:~:text=The%20IUCN%20Global%20Standard%20for%20Nature%2Dbased%20Solutions%20is%20a,society\)%20and%20resilient%20project%20management](https://www.iucn.org/news/europe/202007/iucn-global-standard-nbs#:~:text=The%20IUCN%20Global%20Standard%20for%20Nature%2Dbased%20Solutions%20is%20a,society)%20and%20resilient%20project%20management)
5. United Nations Environment Assembly of the United Nations Environment Programme. (2022). *Resolution adopted by the United Nations Environment Assembly on 2 March 2022 UNEP/EA.5/Res.5. Distr.: General. 7 March 2022*. Retrieved from <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/39864/NATURE-BASED%20SOLUTIONS%20FOR%20SUPPORTING%20SUSTAINABLE%20DEVELOPMENT.%20English.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Kuchma, T. L., & Tomchenko, O. V. (2019). Assessment of wetland ecosystem services based on Earth remote sensing data. In *Ecological safety and balanced nature management in agro-industrial production: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 147–151). Kyiv: DIA.
7. Shtohryn, M. O., & Shtohun, A. O. (2017). A system of environmental protection measures for the preservation of rare forest plant species in accordance with the management plan of the Kremenets Mountains NNP. *Scientific Notes of Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University. Series Biology*, 4 (71), 54–58. Retrieved from http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapysku/biolog/2017/Biol_4_17.pdf
8. Yakymchuk, A. Yu. (2008). *Economics and organization of the nature reserve fund of Ukraine*. Rivne: NUWMEM.
9. Order of the State Statistics Service of Ukraine No. 81 “On the approval of the form of state statistical observation No. 1 — environmental costs (annual) “Report on costs for the protection of the natural environment”. (2024, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0081832-24#n11>
10. Law of Ukraine No. 1264-XII “On Environmental Protection”. (1991, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

11. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1147 “On approval of the list of activities related to environmental protection measures”. (1996, September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text>
12. Budget Code of Ukraine No. 2456-VI. (2010, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17-#Text>
13. Rivne Regional State Administration. (2024). *Report on the state of the environment in the Rivne region in 2023*. Retrieved from https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2023.pdf
14. Order of the Head of the Rivne Regional State Administration — Head of the Regional Military Administration No. 165 “On approval of the regional environmental protection program for 2022–2026”. (2021, June). Retrieved from <https://ror.gov.ua/diyuchi-oblasni-programi>
15. Convention on Biological Diversity. (1992). Ratified by the Law of Ukraine No. 257/94-VR (1994, November). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
16. United Nations Convention to Combat Desertification in Those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification Particularly in Africa. (1994). Law on accession of Ukraine № 61/IV (2002, July). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_120#Text
17. United Nations Framework Convention on Climate Change. (1992, May). Ratified by the Law of Ukraine No. 435/96-VR (1996, October). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text
18. United Nations Development Programme. (n.d.). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyu-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШЕРШУН Микола Харитонович — доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: M.X.Sherashun@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>).

БЕРТАШ Борис Миколайович — кандидат економічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет (вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028; e-mail: bertash_ua@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8996-9883>).

Новини

Новини

Новини • Новини • Новини

За результатами аналізу 200 найбільших компаній Європи, проведеного британською аналітичною неурядовою організацією **InfluenceMap**, спостерігається значне посилення кліматичної орієнтації корпоративного сектору. Згідно з оприлюдненими даними, частка європейських компаній, що дотримуються стратегій, спрямованих на досягнення кліматичних цілей, зросла з 3% у 2019 році до 23% у 2025 році, що демонструє збільшення приблизно у 7,5 раза за шість років.

Дослідження базувалося на моніторингу залучення бізнесу до кліматичної політики через низку каналів, включаючи корпоративну звітність, подання до консультаційних документів ЄС та активність у соціальних мережах. Отримані результати свідчать про те, що дедалі більша частина корпоративного сектору займається позитивною кліматичною адвокацією.

Як зазначили аналітики, у 2019 році, коли Європейська комісія презентувала “Зелений курс”, лише близько 25% компаній із досліджуваної вибірки (одна з чотирьох) навіть частково підтримували лобіювання цілей Паризької угоди щодо утримання глобального потепління на рівні 1,5°C. Станом на 2025 рік цей показник подвоївся, що підтверджує тенденцію до інтенсифікації корпоративної участі у формуванні кліматичної політики.